

Zemské volby v Severním Porýní-Vestfálsku - test síly politických stran v německém supervolebním roce 2017

Zuzana Lizcová

Květnové volby v nejlidnatější spolkové zemi Severní Porýní-Vestfálsko byly **klíčovou zkouškou kondice německých politických stran** před hlasováním o budoucím složení Spolkového sněmu, které proběhne v neděli 24. září. Jejich výsledek definitivně potvrdil trend, který naznačovaly už předvolební průzkumy – skutečnost, že v posledních měsících výrazně vzrostla nespokojenost se zemskou vládou sociální demokracie (SPD) a Zelených.

Pro dosavadní premiérku a místopředsedkyni SPD Hannelore Kraftovou, která patřila mezi největší politické naděje své strany, byl konečný výsledek tvrdou porážkou. O to bolestivější, že ji utrpěla v souboji s nevýrazným kandidátem CDU Arminem Laschetem.¹ V jejím důsledku se rozhodla z vrcholné politiky odejít.

Vývoj předvolebních preferencí politických stran v Severním Porýní-Vestfálsku

	prosinec 2015	únor 2016	březen 2017	duben 2017
SPD	34	31	37	34
CDU	35	33	30	34
FDP	6	7	9	10
Zelení	10	9	6	6
Levice	5	7	5	5
AfD	5	10	9	8

Zdroj: ARD NRW-Trend, infratest dimap

Výsledky zemských voleb v Severním Porýní-Vestfálsku od roku 2010

	2010	2012	2017*
SPD	34,5	39,1	31,2
CDU	34,6	26,3	33
Zelení	12,1	11,3	6,4
FDP	6,7	8,6	12,6
Piráti	1,6	7,8	1
Levice	5,6	2,5	4,9
AfD			7,4

Zdroj: ARD NRW-Trend, infratest dimap

* předběžný výsledek

SPD ztratila oproti posledním zemským volbám v roce 2012 bezmála 8 % hlasů. V poli poražených skončili i koaliční Zelení, jejichž podpora klesla přibližně na polovinu. V konečném součtu je se 7,4 % hlasů překonala i pravicově populistická Alternativa pro Německo (AfD), která oslavila vstup do dalšího, v pořadí již 13., zemského sněmu. Za vítěze voleb se kromě triumfující CDU může považovat i liberální FDP, která v Severním Porýní-Vestfálsku s 12,6 % hlasů dosáhla svého historického maxima.

¹ Pokud by zemský premiér volil přímo, Kraftovou by podle nedávného průzkumu podpořilo 49 % voličů, Lascheta pouhých 28 %. „LänderTREND Nordrhein-Westfalen Mai 2017 im Auftrag der ARD“, <http://bit.ly/2pMhBBo>

Vliv zemských voleb na celostátní politiku

Hlasování v Severním Porýní-Vestfálsku, kde žije téměř pětina německých obyvatel, bylo v celém Německu přirozeně ostře sledovanou událostí, zejména v souvislosti s blížícími se celostátními volbami. Vlády všech 16 spolkových zemí, které vysílají své zástupce do Spolkové rady (Bundesratu), se obměňují postupně v průběhu funkčních období Spolkového sněmu (Bundestagu) a centrální vlády. Zemské volby tedy vždy bývají považovány i za hlasování o úspěších či neúspěších spolkového kabinetu. Při analýze jejich výsledků je ale třeba mít na paměti, že při nich vždy hrají **podstatnou roli nejen celostátní témata, ale i místní charakteristiky a aktuální situace v daném regionu**. Zemské volby především vypovídají o tom, jak občané jsou či nejsou spokojeni se svou regionální reprezentací, jejíž rozhodnutí bezprostředně ovlivňují jejich běžný, každodenní život – například v oblasti bezpečnosti, školství, veřejné správy, ekonomiky či kultury.

Charakteristika spolkové země Severní Porýní-Vestfálsko

Severní Porýní-Vestfálsko leží na západě SRN a hraničí s Belgií a Nizozemskem. S bezmála 18 miliony obyvatel je nejlidnatější spolkovou zemí. Rozlohou je přibližně poloviční oproti České republice, ve srovnání s ní má tedy téměř čtyřikrát vyšší hustotu osídlení. Hlavním městem Severního Porýní-Vestfálska je Düsseldorf, nejlidnatějším Kolín nad Rýnem s přibližně milionem obyvatel. Na území silně urbanizované spolkové země, která patří do koridoru tzv. modrého banánu (západoevropského prostoru s jednou z největších koncentrací průmyslu, finančních prostředků a obyvatelstva na světě) leží více než třetina ze 79 německých velkoměst.

Severní Porýní-Vestfálsko je i v mezinárodním měřítku významnou průmyslovou oblastí. Má nejvyšší HDP ze všech spolkových zemí (téměř 2,7krát vyšší než celá ČR) a na výkonu německé ekonomiky se podílí celou pětinou. Páteří regionální ekonomiky je oblast Porúří, v níž se od 19. století silně rozvíjel zejména těžební a hutnický průmysl. V posledním půlstoletí prochází region odklonem od tradičního těžkého průmyslu a významnou strukturální proměnou, kterou přirozeně provázejí i sociální komplikace. Nezaměstnanost se v Severním Porýní-Vestfálsku pohybuje na úrovni 7,5 %, téměř 2 % nad celoněmeckým průměrem.²

Politický vývoj v Severním Porýní-Vestfálsku

Průmyslové Severní Porýní-Vestfálsko bylo od poloviny 60. let stabilní mocenskou základnou německé sociální demokracie. SPD zde vládla nepřetržitě téměř čtyři desetiletí. Nejprve v koalici s liberální FDP, později samostatně a ve spolupráci se Zelenými.

Změnu v čele místní vlády přinesla až tvrdá volební porážka SPD v roce 2005, po níž následovalo pětileté intermezzo v podobě koalice CDU a FDP vedené Jürgenem Rüttgersem (CDU). Od roku 2010 bylo Severní Porýní-Vestfálsko znovu v rukou sociální demokracie, konkrétně premiérky Hannelore Kraftové. První dva

² „Arbeitslosenquote in Deutschland nach Bundesländern (Stand: April 2017)“, <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/36651/umfrage/arbeitslosenquote-in-deutschland-nach-bundeslaendern/>

roky vedla menšinový kabinet, v předčasných volbách v květnu 2012 její koalici se Zelenými voliči vyslovili většinovou podporu.

Analýza volebních výsledků

Květnové volby v Severním Porýní-Vestfálsku byly po Sársku a Šlesvicku-Holštýnsku v roce 2017 již třetím zemským hlasováním, v němž zvítězila CDU kancléřky Angely Merkelové. A právě zde byl její zisk relativně nejvýraznější.

Výsledky zemských voleb 2017

	Sársko	Šlesvicko-Holštýnsko	Severní Porýní-Vestfálsko
CDU	40,7	32	33
SPD	29,6	27,2	31,5
Zelení	4	12,9	6,3
FDP	3,3	11,5	12,7
Levice	12,9	3,8	4,8
AfD	6,2	5,9	7,3

Zdroj: http://www.politische-bildung.de/landtagswahlen_ergebnisse_infos.html

V trojích letošních volbách rovněž (o dva až čtyři procentní body) posílila liberální FDP, která po posledním celostátním hlasování v roce 2013 vypadla ze Spolkového sněmu. Příznivá aktuální čísla jí dávají pro zářijové volby slušnou naději na návrat.

Ve srovnání s minulým rokem je také patrný pokles podpory pravicově populistické Alternativy pro Německo (AfD). Ta loni ve východoněmeckém Sasku-Anhaltsku získala 24,2 % hlasů, ve dvou západoněmeckých zemích, Porýní-Falci a Bádensku-Württembersku, 12,6, respektive 15,1 % hlasů a v Berlíně 14,2 % hlasů. Letos zůstaly její zisky jednociferné, na úrovni kolem 6–7 %. Strana utrpěla ztráty v důsledku závažných vnitřních sporů, které jí zmítaly v posledních měsících, ale také kvůli tomu, že její stěžejní téma přistěhovalectví nehrálo v letošních zemských volbách tak zásadní roli jako loni.

Příznivou zprávou pro německou demokracii je, že v letošním roce při všech zemských hlasováních výrazně stoupla voličská účast. V Severním Porýní-Vestfálsku přišlo svůj hlas odevzdat přibližně 66 % oprávněných voličů, zhruba o 6 % více než před pěti lety.³

Hlavním důvodem nespokojenosti občanů s dosavadní vládou v Düsseldorfu byl podle průzkumů stav dopravní infrastruktury (zejména silnic a železnic) a školství v regionu.⁴ Podle loňského podrobného srovnání Bildungsmonitor patří Severnímu Porýní-Vestfálsku v celoněmeckém srovnání vzdělávacích systémů nelichotivé 14. místo z celkem 16 zemí.⁵ Kabinet Hannelore Kraftové, zejména ministr vnitra Ralf Jäger (SPD) se podle voličů rovněž nedokázal

³ Ve Šlesvicku-Holštýnsku hlasovalo o 4 % více občanů než při předchozích volbách, v Sársku dokonce o 8 %. „NRW-Newsblog. Denkwürdiger Wahlabend in NRW“, <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/nrw-wahl-2017-im-newsblog-hoehere-wahlbeteiligung-im-westen-a-1147619.html>

⁴ S úsilím zemské vlády v oblasti sanace silnic, železnic a mostů je podle průzkumu infratest dimap pro ARD nespokojeno plných 77 % občanů, s její politikou v oblasti školství a vzdělávání 70 %. Tagesthemen, ARD, 14. 5. 2017, <http://www.tagesschau.de/multimedia/sendung/tt-5233.html>

⁵ „INSM Bildungsmonitor 2016“, http://www.insm-bildungsmonitor.de/2016_best_nordrhein-westfalen_gesamtranking.html

vyrovnat s výzvami v oblasti kriminality a bezpečnosti. Jäger například váhal s řešením událostí silvestrovské noci na přelomu let 2015 a 2016, během níž došlo v několika německých městech (především v Kolíně nad Rýnem) k sérii více či méně organizovaných krádeží a sexuálních útoků na ženy, za jejichž pachatele oběti vesměs označily muže severoafrického či arabského vzezření. Na Jägerův vrub byla částečně připsána i pochybení v souvislosti s případem atentátníka Anise Amriho, kterému německé úřady nedokázaly zabránit v loňském teroristickém útoku na vánoční trh v Berlíně. Průzkumy jasně ukazují voličskou důvěru v to, že CDU najde ve zmíněných oblastech, ale třeba i při potírání dětské chudoby lepší řešení než SPD.⁶

Ztráta Severního Porýní-Vestfálska je pro sociální demokracii v supervolebním roce 2017 přirozeně velmi nepříjemná. Je osobní ranou pro jejího předsedu a kandidáta na kancléřský úřad Martina Schulze, který právě z této spolkové země pochází a volby v ní prohlásil za test pro volby celostátní, v nichž sám kandiduje. Místo čerstvého větru do plachet se tak SPD dostalo jen pár měsíců před důležitými celostátními volbami studené sprchy.

Angele Merkelové a její CDU nahrává fakt, že Německo lze ve srovnání s jinými významnými západními demokraciemi (Velká Británie, Francie, USA) považovat v politické i ekonomické oblasti za „ostrov stability“. A průzkumy naznačují, že mnozí vnímají jako garanta relativní jistoty právě kancléřku. Plných 59 % voličů CDU v Severním Porýní-Vestfálsku uvedlo, že hlavním důvodem jejich volby křesťanských demokratů pro ně byla právě osobnost Merkelové. CDU se navíc podařilo účinně mobilizovat své voliče a obsadit hlavní témata kampaně. Na rozdíl od SPD, která se soustředila na osobnost Hannelore Kraftové, jejíž popularita v posledních měsících prudce klesala.⁷

CDU je díky letošnímu trojímu vítězství ve spolkových zemích přirozeně „na vlně“ a optimisticky vyhlíží i podzimní celostátní volby. Vliv regionálních hlasování na celostátní debatu a průběh předvolební kampaně ale nelze přeceňovat. Jak bylo zmíněno, v každém z nich hrají svoji roli místní témata, osobnosti a charakteristiky. Do podzimu také ještě zbývá relativně hodně času. Jisté se naopak zdá být to, že SPD je v nelehké situaci. Sociální demokracie se v Německu podobně jako v jiných evropských zemích dlouhodobě potýká se ztrátou kmenových voličů i jejich částečným přechodem k populistům. Specifickou nevýhodou SPD je navíc i to, že byla v Berlíně deset z posledních 15 let juniorním partnerem ve velké koalici a dělá jí potíže se od CDU výrazně odlišit. Poslední týdny ukazují, že samotná výměna v jejím čele a „Schulzův efekt“ jí o mnoho dále nepomůžou. Bude muset zariskovat a voličům říci, co nového jim skutečně může přinést a jaká řešení v důležitých otázkách nabízí. Pokud se jí to nepodaří, dá se očekávat, že občané spíše vsadí na jistotu a status quo – tedy na CDU a Angelu Merkelovou.

⁶ Průzkum infratest dimap pro ARD, Tagesthemen, ARD, 14. 5. 2017, <http://www.tagesschau.de/multimedia/sendung/tt-5233.html>

⁷ Timo Steppat, „Wahl in NRW: Der Triple-Track der CDU“, <http://bit.ly/2pXvAzk>

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO)

AMO je nevládní nezisková organizace založená v roce 1997 za účelem výzkumu a vzdělávání v oblasti mezinárodních vztahů. Tento přední český zahraničně politický think-tank není spjat s žádnou politickou stranou ani ideologií. Svou činností podporuje aktivní přístup k zahraniční politice, poskytuje nestrannou analýzu mezinárodního dění a otevírá prostor k fundované diskusi.

+420 224 813 460

www.amo.cz

info@amo.cz

Žitná 608/27, 110 00 Praha 1

www.facebook.com/AMO.cz

www.twitter.com/amo_cz

www.linkedin.com/company/amocz

www.youtube.com/AMOCz

Zuzana Lizcová

Zuzana Lizcová je analytička Výzkumného centra AMO, zaměřuje se na německy mluvící země, jejich působení v mezinárodním kontextu a bilaterální vztahy s Českou republikou.

zuzana.lizcova@amo.cz

[@ZuzanaLizcova](https://twitter.com/ZuzanaLizcova)

Briefing paper byl vypracován v rámci projektu European Menu: Lunch Discussions on Contemporary European Issues for Czech Journalists, který je realizován ve spolupráci s Friedrich Naumann Foundation.